

'Bánh chưng' và nỗi niềm của một thế hệ di dân

Cập nhật lúc 4 February 2014, 11:24 AEST

Lili Từ

'Bánh chưng' là một tác phẩm kết hợp giữa nghệ thuật sắp đặt và trình diễn do nhà viết kịch người Úc gốc Việt Chi Vũ viết và dàn dựng. Cô đưa khán giả vào một căn bếp đặc biệt và cho họ thấy trần trụi về cuộc sống bị gián đoạn của những người di dân qua Tết và truyền thống làm bánh chưng của người Việt.

Đổi với Chi Vũ trước đây bánh chưng đơn giản là một món ăn luôn hiện diện trong ngày Tết. Chỉ đến khi được giao nhiệm vụ và viết một câu chuyện về gạo và tầm quan trọng của nó, cô mới bắt ngờ nhận ra giá trị thật sự của gạo trong đời sống của người Việt. Câu chuyện về sự tích bánh chưng đã thật sự cuốn hút cô và tạo cảm hứng khiến cô bắt đầu viết.

Trong tác phẩm của mình, bánh chưng với Chi Vũ là một sự vật liên kết các câu chuyện với nhau, hóa giải những khúc mắc, những xung đột trong suy nghĩ về quá khứ, chiến tranh, cảm giác bị chia lìa với quê hương, nguồn gốc. Là thứ không đổi, là biểu tượng đưa người ta về hiện tại để vui vẻ trò chuyện ăn uống với bạn bè bất kể điều gì từng xảy ra hay ta đang ở đâu. Là thứ kết nối quá khứ với hiện tại, 'bên này' với 'bên kia'...

Bước chân vào khu vực trình diễn, bao trùm lấy bạn là bóng tối, ánh sáng mờ ảo chỉ vừa đủ để bạn nhận ra đôi bàn tay của người hướng dẫn nhẹ đặt lên vai. Không một lời nói, người phụ nữ ra hiệu cho bạn mang tai nghe và chỉnh âm thanh cho phù hợp. Và buổi trình diễn bắt đầu với riêng bạn...

Âm thanh vọng từ tai nghe lần lượt hướng người xem đến các khu vực trình diễn khác nhau cùng những câu chuyện về Tết. Đó là Lang Liêu với sự tích bánh chưng nhưng được kể cách điệu như cuộc thi nấu ăn hiện đại giữa những hoàng tử đang tranh giành ngôi báu. Là một đêm Tết Mậu Thân năm 1968 của một người mẹ và con trai 14 tuổi ở Huế, khi hai người lính gác cửa nhờ họ làm cái việc khủng khiếp là giúp đào các mìn chôn tập thể. Và cuối cùng là cuộc trò chuyện của một cặp tình nhân người Việt gặp lại nhau tại Úc vào dịp Tết sau bao năm chia cách bởi chiến tranh và lưu lạc, chia sẻ về cảm nhận của những người sống giữa hai nền văn hóa.

Naomi Otta, nghệ sĩ sắp đặt, đã thiết kế khu trình diễn với những vật thể được treo lơ lửng trên không trung, tạo nên một không gian nhẹ nhàng, nhưng dường như mọi ranh giới về thời gian và không gian bị xóa mờ. Gam màu trắng nổi bật trong bóng tối khiến mọi thứ trầm lắng, tĩnh mịch, ma quái, lấp ló đâu đó ánh đèn đỏ lập lòe.

Người phụ nữ, diễn viên, trong khu vực trình diễn, khi gói bánh chưng, lúc vắn vơ quét rác hay rót trà mời người xem, thoáng ẩn thoáng hiện trong tầm mắt bạn. Như Chi Vũ nói, bạn đang như trải qua một giấc mơ và bà ấy dường như lúc ẩn, lúc hiện trong giấc mơ của bạn.

Và cuối cùng khi chòang tỉnh khỏi những câu chuyện, bạn được mời một miếng bánh chưng xanh, dẻo thơm mùi lá tre, bùi bùi đậu xanh và béo ngọt thịt mỡ trước khi rời khu trình diễn.

Nếu người xem cùng nghe một băng âm thanh giống nhau thì cảm nhận về không gian và sự trình diễn của các diễn viên lại biến hóa đối với mỗi cá nhân.

"Với những sắp đặt trong khu trình diễn, bạn nhìn điều gì, hay diễn giải những cử chỉ hoạt động của diễn viên như thế nào là cảm nhận của riêng bạn," Chi Vũ giải thích.

"Nó cũng phụ thuộc vào câu chuyện mà bạn lắng nghe tại thời điểm đó nữa. Nếu bạn nghe câu chuyện về truyền thuyết hoàng tử Lang Liêu trong khi người phụ nữ đang gói bánh thì cảm nhận của bạn sẽ khác nếu như bạn thấy điều này khi ngồi ở khu vực chiến tranh và nghe câu chuyện về chiến tranh."

Cô cũng cho biết đó cũng là lí do khán giả không cùng vào khu vực trình diễn một lượt mà được đưa vào từ từng người một và chỉ có một số lượng người xem nhất định tại mỗi thời điểm mà thôi. Người xem được di chuyển tự do trong khu trình diễn theo ý muốn, khám phá câu chuyện theo cách của riêng mình.

Chi Vũ kể ý tưởng khiến cô muốn người xem có trải nghiệm khác biệt này bắt nguồn từ cảm giác của một người di dân mà cô nói riêng và cộng đồng người di dân đã trải qua.

Những người di dân không bao giờ có cảm giác mình thuộc về dòng chảy chính mạch của xã hội. Cô luôn nhìn sự vật qua hai hay nhiều lăng kính khác nhau, dưới quan niệm của những người Úc phương Tây rồi cái nhìn của người Việt... Và vì thế luôn tồn tại nhiều sự thật, nhiều trải nghiệm đồng hành cùng một lúc.

Các chủ đề:

[Australia](#) [Tết](#) [Việt Nam](#)